

Koncepcja psychologiczna człowieka

Koncepcja psychologiczna człowieka przedstawiona w przesłanym tekście obejmuje trzy główne nurty: **psychoanalizę** (zapoczątkowaną przez Zygmunta Freuda), **koncepcje psychokulturowe** oraz **psychologię poznawczą i humanistyczną**. Każdy z nich oferuje odmienne spojrzenie na naturę ludzkiej psychiki, motywacji i rozwoju.

Poniżej znajduje się szczegółowe omówienie kluczowych elementów każdej z tych koncepcji:

1. Psychoanaliza (Zygmunt Freud)

To najstarsza z omawianych koncepcji, która zrewolucjonizowała myślenie o człowieku, wprowadzając pojęcie nieświadomości jako głównego determinanta zachowania.

- **Struktura osobowości:**
 - **ID (To):**

Pierwotna, nieświadoma część psychiki. Zawiera popędy biologiczne (seksualne i agresywne) oraz dziedzictwo genetyczne. Działa zgodnie z zasadą przyjemności, dążąc do natychmiastowego zaspokojenia potrzeb bez względu na realia.

* EGO (Ja): Świadoma część, która pośredniczy między ID a światem zewnętrznym. Działa zgodnie z zasadą rzeczywistości, starając się zaspokoić potrzeby ID w sposób akceptowalny społecznie i bezpieczny. Używa procesów wtórnych (myślenie, planowanie).

* SUPER EGO (Nad-Ja): Moralna instancja, sumienie. Powstaje w procesie socjalizacji (ok. 5. roku życia) poprzez interioryzację norm i zakazów rodzicielskich. Dąży do

doskonałości, hamując impulsy ID.

- **Dynamika psychiki:** Konflikt między tymi trzema instancjami jest nieuchronny i generuje **lęk** (neurotyczny, moralny, realistyczny). Aby sobie z nim radzić, EGO stosuje **mechanizmy obronne** (nieświadome strategie), takie jak:
 - **Wyparcie:** Usuwanie zagrażających treści ze świadomości.
 - **Sublimacja:** Przekształcenie energii popędowej w cele społecznie akceptowane (np. sztukę).
 - **Projekcja:** Przypisywanie własnych niechcianych cech innym.
 - **Regresja:** Cofanie się do wcześniejszego etapu rozwoju.
- **Rozwój psychoseksualny:** Freud uważał, że rozwój osobowości jest ściśle związany z rozwojem seksualnym (libido) i przebiega w fazach:
 1. **Oralna (0-1 r.ż.):** Przyjemność z ust (ssanie, gryzienie).
 2. **Analna (2-3 r.ż.):** Trening czystości, kontrola wydalania.
 3. **Faliczna (3-6 r.ż.):** Zainteresowanie genitaliami, **Kompleks Edypa** (konflikt związany z pożądaniem rodzica płci przeciwnej i rywalizacją z rodzicem tej samej płci).
 4. **Latencji (7-12 r.ż.):** Uśpienie popędów, rozwój społeczny i intelektualny.
 5. **Genitalna (od dojrzewania):** Dojrzała seksualność, dążenie do związków.

- **Współczesna psychoanaliza (Psychologia EGO i Teoria relacji z obiektem):**
 - **Anna Freud i Heinz Hartmann** skupili się na EGO jako autonomicznej strukturze, podkreślając jego funkcje adaptacyjne i obronne.
 - **Melanie Klein i Margaret Mahler** (teoria relacji z obiektem) przesunęły akcent z popędów na wczesne relacje z matką. Opisały proces wyodrębniania się „Ja” (separacja-indywiduacja) oraz mechanizmy takie jak rozszczepienie (dzielenie obiektu na „dobry” i „zły”).

2. **Koncepcje psychokulturowe** **(Neopsychoanaliza)**

Ten nurt, reprezentowany przez **Alfreda Adlera, Karen Horney i Ericha Fromma**, odrzucił biologiczny determinizm Freuda (dominację popędów seksualnych) na rzecz czynników społecznych i kulturowych.

- **Główne założenia:**
 - Osobowość kształtuje się pod wpływem relacji interpersonalnych i kultury, a nie tylko biologii.
 - Konflikty wewnętrzne wynikają ze sprzecznych potrzeb wtórnych (nabytych, np. potrzeby bezpieczeństwa, wolności), a nie tylko z popędów.
- **Alfred Adler:** Podkreślał **dążenie do mocy** jako kompensację poczucia niższości wyniesionego z dzieciństwa.
- **Karen Horney:** Skupiła się na **lęku podstawowym** (poczucie osamotnienia i bezradności dziecka). Opisała trzy neurotyczne strategie radzenia sobie z ludźmi: „ku

ludziom” (uległość), „przeciw ludziom” (agresja), „od ludzi” (wycofanie).

- **Erich Fromm:** Analizował wpływ struktur społecznych na psychikę (np. „Ucieczka od wolności”). Wyróżnił typy charakteru (produktywny, receptywny, wyzyskujący, gromadzący, rynkowy) jako sposoby adaptacji do wymogów społeczeństwa.

3. Psychologia poznawcza

Ten nurt traktuje człowieka jako samodzielnie badacza, który aktywnie przetwarza informacje.

- **Człowiek jako układ przetwarzający informacje:** Zachowanie zależy od informacji bieżących (zewnętrznych) oraz zakodowanych w pamięci (wewnętrznych – struktury poznawcze).
- **Struktury poznawcze:** To system wiedzy o świecie i sobie samym (schematy). Cechują się złożonością, abstrakcyjnością i otwartością. Pełnią funkcje orientacyjne i decyzyjne.
- **Dysonans poznawczy (Festinger):** Nieprzyjemny stan napięcia wynikający ze sprzeczności między przekonaniami lub między przekonaniem a zachowaniem. Człowiek dąży do jego redukcji (np. zmieniając poglądy).
- **Wartościowanie:** Człowiek nie tylko przetwarza dane, ale nadaje im wartość (użyteczność). Motywacja zależy od atrakcyjności celu i subiektywnego prawdopodobieństwa jego osiągnięcia.

4. Psychologia humanistyczna

Powstała jako „trzecia siła”, w opozycji do pesymistycznej psychoanalizy i mechanistycznego behawioryzmu (choć

behawioryzm nie jest tu szeroko omówiony, był tłem dla powstania humanizmu).

- **Główne założenia:**

- Człowiek jest z natury dobry i dąży do **samorealizacji**.
- Jest wolny, świadomy i odpowiedzialny za swoje wybory.
- Ważne jest „tu i teraz” (aktualne doświadczenie).
- Człowiek jest całością (holizm).

- **Abraham Maslow:** Stworzył **piramidę potrzeb**.

U podstaw leżą potrzeby fizjologiczne i bezpieczeństwa (potrzeby niedoboru), a na szczycie potrzeby samorealizacji (potrzeby wzrostu). Rozwój wymaga zaspokojenia potrzeb niższych.

- **Carl Rogers:** Skupił się na **strukturze „Ja”** i potrzebie bezwarunkowej akceptacji. Terapia skoncentrowana na kliencie opiera się na empatii, autentyczności terapeuty i akceptacji klienta, co ma odblokować naturalny potencjał rozwoju.
- **Rozwój:** To proces dokonywania wyborów między bezpieczeństwem (obroną) a wzrostem (rozwojem). Warunkiem jest poczucie bezpieczeństwa, które pozwala podejmować ryzyko rozwoju.

Koncepcja psychologiczna człowieka jest jednym z podstawowych obszarów badań współczesnej psychologii, ponieważ pozwala na zrozumienie mechanizmów funkcjonowania jednostki w sferze poznawczej, emocjonalnej, społecznej i motywacyjnej. Psychologia traktuje człowieka zarówno jako byt biologiczny,

psychiczny, jak i społeczny, analizując jego zachowania, przeżycia, potrzeby oraz interakcje z otoczeniem. Konceptje psychologiczne różnią się w zależności od przyjętej perspektywy teoretycznej, przy czym każda z nich dostarcza specyficznego spojrzenia na naturę człowieka, jego motywacje oraz procesy rozwojowe.

Jednym z klasycznych podejść jest **psychoanaliza**, zapoczątkowana przez Zygmunta Freuda, która ujmuje człowieka jako istotę zdeterminowaną przez nieświadome procesy psychiczne. Według tej koncepcji centralną rolę odgrywają popędy i konflikty wewnętrzne, a osobowość jednostki kształtuje się w wyniku ich rozwiązywania. Freud wyróżnił struktury psychiczne: id, ego i superego, które regulują zachowanie i przeżycia człowieka. Psychoanaliza podkreśla znaczenie wczesnych doświadczeń dziecięcych, traum i mechanizmów obronnych w kształtowaniu osobowości.

W odmiennym ujęciu **psychologia behawioralna** koncentruje się na obserwowalnym zachowaniu człowieka oraz procesach uczenia się. Człowiek w tej koncepcji jest istotą, której zachowania kształtowane są przez bodźce środowiskowe, wzmocnienia oraz kary. Podejście to odrzuca introspekcję i nieświadomość jako metody badawcze, stawiając nacisk na empiryczne obserwacje i eksperymenty. W psychologii behawioralnej człowiek jest postrzegany przede wszystkim jako jednostka reagująca na bodźce i nabywająca nowe wzorce zachowań w wyniku doświadczeń.

Psychologia humanistyczna, reprezentowana m.in. przez Abrahama Masłowa i Carla Rogersa, podkreśla **wolność wyboru, samoaktualizację oraz rozwój potencjału jednostki**. Człowiek jest tu postrzegany jako istota twórcza, zdolna do refleksji nad własnym życiem i podejmowania świadomych decyzji. Koncepcja ta kładzie nacisk na znaczenie środowiska wspierającego rozwój, autentyczności i poczucia wartości, a także na relacje interpersonalne oparte na empatii i akceptacji. Psychologia humanistyczna stanowi kontrpunkt wobec deterministycznych ujęć psychoanalizy czy behawioryzmu.

Innym istotnym nurtem jest **psychologia poznawcza**, która traktuje człowieka jako podmiot przetwarzający informacje, podejmujący decyzje i interpretujący rzeczywistość. Zgodnie z tym podejściem, zachowanie jednostki wynika z wewnętrznych reprezentacji, schematów poznawczych i strategii radzenia sobie z problemami. Psychologia poznawcza zwraca uwagę na procesy uwagi, pamięci, myślenia oraz rozwiązywania problemów, uznając je za centralne dla funkcjonowania człowieka.

Współczesne koncepcje psychologiczne uwzględniają również **aspekt społeczno-kulturowy człowieka**, wskazując na znaczenie środowiska, norm, wartości oraz interakcji społecznych w kształtowaniu osobowości i zachowań. Człowiek jest tu rozumiany jako jednostka w relacji ze społecznością, dla której znaczenie mają procesy socjalizacji, identyfikacja z grupą oraz internalizacja norm i ról społecznych. Podejście to integruje wiedzę z psychologii rozwojowej, społecznej i kulturowej, podkreślając wielowymiarowość człowieka.

Koncepcja psychologiczna człowieka nie jest jednorodna, lecz obejmuje wiele perspektyw teoretycznych, które razem umożliwiają pełniejsze zrozumienie jednostki. Psychoanaliza ujawnia wewnętrzne konflikty i motywacje nieświadome, behawioryzm wskazuje na rolę środowiska i uczenia się, psychologia humanistyczna podkreśla potencjał rozwojowy i wolność wyboru, natomiast psychologia poznawcza i społeczno-kulturowa uwzględniają procesy przetwarzania informacji oraz kontekst społeczny. Współczesne ujęcia integrują te perspektywy, ukazując człowieka jako byt złożony, dynamiczny i interaktywny, którego rozwój zależy zarówno od czynników wewnętrznych, jak i środowiskowych.

Jeśli potrzebujesz pomocy w napisaniu referatu czy innej pracy, to polecamy serwis [pisanie prac](#) - prace pisane na (prawie) każdy temat